

Llengües, Europa, nacions, 2

Cal dir que generalment el projecte de restauració plena d'una llengua no és un projecte "pacífic", sense resistències externes o internes. Resistència de la llengua "ocupant" que ha de ser desplaçada: la resistència de l'alemany a Bohèmia, fracassada i amb complet desplaçament final; la resistència de l'espanyol als Països Catalans, amb un èxit irregular i ben notable fins ara; la resistència de l'anglès a Irlanda, amb un èxit gairebé perfecte... O resistències endògenes a un estàndard unificador: el conflicte secular entre *Landsmål* i *Riksmål* i els seus derivats a Noruega o entre *katharevousa* i *demotikí* a Grècia, els recels regionals davant de l'*euskera batua*, la fins ara impossible reunificació del gallec amb el portuguès, o els embolics de poca o molta substància a propòsit del "català" i el "valencià". I de tota manera, en tots els casos, l'assoliment d'aquest estàndard o codificació acceptada no és únicament un objectiu estratègic de primer ordre per a l'afirmació d'una societat de cultura nacional (o d'allò que, en el meu llibre *Crítica de la nació pura*, jo vaig anomenar fa molts anys una "nació cultural", concepte llavors del tot inusual i que després empra tothom sense recordar d'on ve...). Perquè la *norma*, l'escriptura *normal*, pot ser també, per la seua mateixa existència i projecció, un factor decisiu en la formació d'aquesta societat mateixa. Quan el clero catòlic eslovac, a partir del segle XVII, difonia una literatura religiosa en la llengua del país, estava posant els fonaments que farien d'un dialecte txec una llengua literària autònoma, de tal manera que, més tard, la resistència a la magiarització (quan Eslovàquia quedà dins del regne d'Hongria) no va donar lloc a un nacionalisme panbohemi, com predicaven a Praga, sinó a una afirmació autònoma de la nació eslovaca. Als Països Baixos, l'afirmació política independent de les burgesies urbanes (quan les Províncies Unides van quedar fora dels límits de l'Imperi), va fer que una varietat del baix alemany esdevingués llengua formal i literària, fins a arribar a convertir-se en *neerlandès* enfront de l'*alemany*. I així podríem continuar, amb exemples de la connexió entre literatura i norma, llengua escrita i llengua

Joan Francesc Mira

considerada nacional. Al contrari, molt rarament, pot passar com amb el macedoni, d'incerta existència entre el búlgar i el serbi... fins que, després del 1945, esdevingué llengua oficial de la nova República de Macedònia, dins de la Federa-

ció iugoslava. I a continuació, no abans, se'n va publicar la primera gramàtica, tal com em van explicar, allí mateix, els escriptors macedonis.

Les llengües, doncs, i ben especialment a Europa, no tenen solament un valor funcional, d'instrument o vehicle de comunicació, tal com afirmen alguns: amb aquest valor, les llengües més "reduïdes" serien fàcilment renunciabls i suprimibles, en favor de les més grosses... i això és que realment volen dir. Però cada llengua particular, quan és vista com a codificada i culta, i sobretot quan, a més, és vista pels parlants propis com a reconeguda des de fora, esdevé en certa manera símbol d'ella mateixa: vull dir que una llengua *culta* i reconeguda –amb normativa formal, institucionalització acadèmica, prestigi literari...– representa (es presenta ella mateixa com) una llengua diferent, amb valor i dignitat igual a les altres llengües. Certament, la percepció d'aquesta "dignitat igual" és essencial per a la percepció eficaç de la "dignitat pròpia" del grup, societat o país que la parla, i essencial per tal que hi actuen els mecanismes de cohesió i d'adhesió: no és fàcil adherir-se o ser fidel a allò –llengua o grup humà– que és vist com a inferior i de menor valor. I el "valor" i la dignitat no són només resultats del coneixement, sinó del *reconeixement*: ser la llengua o cultura convidada a fires internacionals del llibre (a Torí, a Guadalajara, a Frankfurt o a París...), ser traduïda a molts altres idiomes, ser ensenyada en universitats estrangeres,... o ser reconeguda formalment, ai, com a llengua de la Unió Europea. Perquè la llengua pròpia no pot ser vista o percebuda com a inferior, inepta, indigna de reconeixement,... sota pena de depressió general, o de ser abandonada a la primera ocasió o coacció. I aquesta és també la història moderna d'Europa, d'Estònia a Portugal i de Noruega fins a Grècia. Passant, no cal dir-ho, pel País Valencià...

“Certament, la percepció d'aquesta ‘dignitat igual’ és essencial per a la percepció eficaç de la ‘dignitat pròpia’ del grup, societat o país que la parla, i essencial per tal que hi actuen els mecanismes de cohesió i d'adhesió: no és fàcil adherir-se o ser fidel a allò –llengua o grup humà– que és vist com a inferior i de menor valor”